

**BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINING INGLIZ TILI DARSIDAGI
TALAFFUZ KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASINI
RIVOJLANTIRISH (IMITATIV-TAQLIDIY USUL MISOLIDA)**

Jo‘rayeva Dilafruz Nuriddinovna

*Navoiy viloyati, Navoiy shahar Alisher Navoiy nomidagi
ona tiliga ixisoslashtirilgan maktab ingliz tili o‘qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu ilmiy maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ingliz tili talaffuz ko‘nikmalarini shakllantirish jarayonida immitativ (taqlidiy) metoddan foydalanishning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda fonetik kompetensiyaning chet tili o‘qitishdagi o‘rni, taqlidiy yondashuvning psixolingvistik va didaktik afzalliklari, shuningdek, zamonaviy ta‘lim texnologiyalarini bu metod bilan uyg‘unlashtirish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari immitativ usulning kichik yoshdagi o‘quvchilar talaffuz madaniyatini rivojlantirishdagi yuqori samaradorligini tasdiqlaydi.*

Kalit so‘zlar: *talaffuz, immitativ usul, boshlang‘ich ta‘lim, ingliz tili o‘qitish metodikasi, fonetika, kommunikativ kompetensiya.*

Kirish. So‘nggi yillarda O‘zbekiston ta‘lim tizimida chet tillar, xususan ingliz tilini erta bosqichda o‘qitish masalasi dolzarb yo‘nalishlardan biriga aylandi. Boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarning talaffuz madaniyatini shakllantirish esa til o‘rganishning poydevorini tashkil etadi. Talaffuz — bu til o‘rganishning nafaqat fonetik jihati, balki kommunikativ kompetensiyaning muhim tarkibiy qismi hamdir. To‘g‘ri talaffuzsiz o‘quvchi muloqotda erkin ishtirok eta olmaydi, tinglab tushunish va o‘z fikrini ifodalashda qiyinchiliklarga duch keladi. Shu sababli, talaffuzni to‘g‘ri shakllantirishni ta‘minlaydigan metodlarni ilmiy asosda ishlab chiqish hozirgi metodika uchun dolzarb masala hisoblanadi.

Talaffuz o‘rgatish metodikasining nazariy asoslari V. A. Artemov, L. V. Shcherba, I. L. Bim, N. D. Galskova kabi olimlarning ishlarida yoritilgan. Ularning fikricha, chet tili talaffuzi o‘rgatish jarayoni fonematik eshituvni rivojlantirish, artikulyatsion apparatni mashq qildirish va intonatsion o‘ziga xosliklarni o‘zlashtirishga tayanadi. Immitativ metod nazariy jihatdan behaviorizm ta‘limotiga asoslanadi. Unga ko‘ra, o‘rganish — bu takrorlash va mustahkamlash orqali hosil bo‘ladigan shartli refleksdir. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari aynan eshitish va takrorlash asosida nutqni o‘zlashtiradilar. Shu bois, ularning yoshi va psixologik xususiyatlariga eng mos yondashuv — taqlidiy metoddir.

Immitativ (taqlidiy) usul — bu o‘qituvchi yoki ona tilida so‘zlashuvchi shaxsning talaffuz namunalari tinglab, ularni aniq va to‘g‘ri qayta aytish orqali tovush, urg‘u, ritm va intonatsiyani shakllantirish jarayonidir.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida bu jarayon tabiiy tarzda kechadi, chunki ular yangi tovushlarni eshitish, ularni qayta aytish va o'yin orqali o'zlashtirishga moyil bo'ladilar.

Immitativ metodni qo'llash bosqichlari:

Tinglash bosqichi – o'quvchilar o'qituvchining yoki audio materiallarning talaffuz namunalarini diqqat bilan tinglaydi.

Takrorlash bosqichi – tovush, so'z yoki iborani qayta aytish orqali artikulyatsiyani mashq qiladilar.

Farqlash bosqichi – o'quvchi o'z talaffuzini to'g'ri namunalar bilan solishtirib, xatolarni tuzatadi.

Amaliy bosqich – o'rganilgan talaffuz shakllari nutq amaliyotida, suhbat va o'yinlarda qo'llaniladi.

Metodik vositalar:

Fonetik mashqlar (repetition drills) – tovushlar va so'z birikmalarini qayta-qayta aytish.

She'r va qo'shiqlar – intonatsiyani tabiiy shakllantirish uchun.

Dialog va rolli o'yinlar – kommunikativ vaziyatlarda talaffuzni mustahkamlash.

Multimedia resurslari – audio va video darsliklar, mobil ilovalar yordamida nutq namunalarini tinglash.

O'qituvchi immitativ usulda nafaqat talaffuz namunasi, balki psixologik motivator sifatida ham muhim rol o'ynaydi. U o'quvchiga to'g'ri artikulyatsiyani ko'rsatadi, ularning e'tiborini tovush xususiyatlariga qaratadi va rag'batlantiruvchi teskari aloqa beradi.

O'quvchilarning talaffuz xatolarini erta aniqlab, o'z vaqtida tuzatish immitativ usulning muvaffaqiyatli natijasini ta'minlaydi.

Immitativ (taqlidiy) usul boshlang'ich sinf o'quvchilarida ingliz tili talaffuz ko'nikmalarini shakllantirishda eng samarali yondashuvlardan biri sifatida e'tirof etiladi.

Taklif tariqasida, immitativ metodni boshqa kommunikativ metodlar bilan integratsiyalash, masalan, "task-based learning" yoki "phonics" yondashuvi bilan uyg'unlashtirish tavsiya etiladi.

Bundan tashqari, o'qituvchilarni fonetik treninglardan o'tkazish, dars jarayonida audio-vizual vositalarni ko'proq qo'llash va o'quvchilarni mustaqil tinglab aytish mashqlariga yo'naltirish zarur.